

Reasons of Love (Princeton University Press, Πρίνστον 2006), σ. 35-37. Ο Γουίλιαμ πιστεύει ότι η σκέψη «Αυτός είναι ο φίλος μου» είναι ο λόγος για τον οποίο σώζει κανείς τον φίλο του και όχι μια συλλογιστική του τύπου όπως, για παράδειγμα, «Σε μια τέτοιου είδους κατάσταση είναι θεμιτό να σώσω τον φίλο μου»: το τελευταίο, λέει, είναι «μια περιττή σκέψη». Ο Φράνκφουρτ ισχυρίζεται ότι ακόμη και η σκέψη «Αυτός είναι ο φίλος μου» είναι μια περιττή σκέψη: ο μόνος λόγος που χρειάζομαι είναι ότι αγαπώ τον φίλο μου, ο οποίος από μόνος του αρκεί για να σώσω τον φίλο μου παρά τον άγνωστο.

68. Dean Cocking και Jeannette Kennett, «Friendship and moral danger», *Journal of Philosophy* 95 (2000), σ. 278-296, ιδ. 279. Βλ. επίσης «Friendship and the self», *Ethics* 108 (1998), σ. 502-527.

69. Bray, *The Friend*, σ. 125.

70. Μια εξαιρετική παρουσίαση της ιστορίας τους, η οποία δεν καταλήγει είτε στη μία είτε στην άλλη πλευρά, προσφέρεται από τον Ben Macintyre, *A Spy Among Friends: Kim Philby and the Great Betrayal* (Crown Publishers, Νέα Υόρκη 2014).

71. Στο ίδιο, σ. 284.

72. Στο ίδιο, σ. 259.

73. Η εξαπάτηση του Έλιοτ από τον Φίλιππ (και όλων των υπολοίπων στον κύκλο του, περιλαμβανομένου του Τζέιμς Τζίζους Άνγκλετον, του διευθυντή αντικατασκοπείας της CIA) είναι μια τρομακτικά πιο μοχθηρή εκδοχή της εξαπάτησης που θα συζητήσουμε στο κεφ. 4.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Μια δομή της ψυχής

1. *Homer: The Iliad*, μίφρ. Robert Fagles, εισ.-σημ. Bernard Knox (Viking Penguin, Νέα Υόρκη 1990), Book 18.25, 254-255, 94-95· Book 22.431· Book 24.550-810.
2. 1 Samuel 18-20, *The New Oxford Annotated Bible with the Apocrypha* (Oxford University Press, Νέα Υόρκη 1973).
3. Η ιστορία διασώζεται από τον Aristoxenus Musicus, απόσπ. 31, 17-40.
4. *The Song of Roland*, μίφρ. Glyn Burgess (Penguin, Λονδίνο 1990), στ. 151, 153.
5. J.B. Pritchard (επιμ.), *Ancient Near Eastern Texts Relating to the Old Testament*, 3η έκδ. (Princeton University Press, Πρίνστον 1969).
6. Thucydides, *The History of the Peloponnesian War*, μίφρ. Rex Warner

(Penguin Books, Λονδίνο 1972), 1.20, 6. 53 κ.ε.· Herodotus, *The Histories*, αναθ. έκδ.-μίφρ. John M. Marincola και Aubrey de Selincourt (Penguin Books, Λονδίνο 2003), 5. 55-65.

7. Όταν ο Αμί προσβάλλεται από λέπρα, ο αρχάγγελος Γαβριήλ το αποκαλύπτει ότι θα θεραπευθεί αν ο Αμί σφάζει τα παιδιά του και λούσει τον Αμί στο αίμα τους. Ο Αμί συμμορφώνεται, αλλά, ευτυχώς, τα παιδιά του επανέρχονται στη ζωή μόλις ο Αμί θεραπευθεί. Βλ. Eugene Mason, *Amis and Amile* (Kessinger, Νέα Υόρκη 2004). Μια λεπτομερέστερη παρουσίαση αυτών και άλλων ιστοριών σχετικά με τη φιλία απαντά στο A.C. Grayling, *Friendship* (Yale University Press, Νιου Χέιβεν, Κονέκτικατ, 2013), σ. 123-166.

8. Αυτό θα έπρεπε μερικός να είχε κατά νου ο Βολταίρος όταν παρατήρησε με αρκετή δόση υπερβολής: «Ο ναός της φιλίας είναι γνωστός σε όλους, αλλά είναι κοινός τόπος ότι λίγοι συχνάζουν σ' αυτόν [...] Ο Ορέστυς, ο Πυλάδης, ο Πειρίθους, ο Αχάτης και ο ευγενής Νίσιος ήταν όλοι γνήσιοι φίλοι και σπουδαίοι ήρωες· αλλά δυστυχώς υπήρξαν μόνο στον μύθο». Βλ. Voltaire, *Philosophical Dictionary*, όπως παρατίθεται στο J.D. Enright και David Rawlinson, *The Oxford Book of Friendship* (Oxford University Press, Οξφόρδη 1991), σ. 21.

9. Στην πραγματικότητα ο Γκιλγκαμές δεν πεθαίνει κατά τη διάρκεια του έπους. Αντ' αυτού συμπληρώνεται με την εγκατάλειψη της επιδίωξης της αθανασίας ή της αιώνιας φήμης και βυθίζεται στις καθημερινές δραστηριότητες μιας θνητής ζωής. Αυτός είναι ένας θρίαμβος άλλου είδους.

10. Το ίδιο ισχύει για τις Αγίες Περίπετουα και Φιλικτιάτη, όπως είδαμε στο κεφ. 2 - οι άγιοι είναι, φυσικά, οι ήρωες του χριστιανισμού.

11. David Halperin, «Heroes and their pals», στο ίδιο, *One Hundred Years of Homosexuality and Other Essays on Greek Love* (Routledge, Νέα Υόρκη 1990), σ. 75-87. Ο Χάλπεριν συζητά το Γκιλγκαμές, την Ιλιάδα και τα βιβλία του Σαμουήλ. Ωστόσο πιστεύω ότι η γενική του ιδέα εφαρμόζεται σ' ένα μεγαλύτερο σύνολο αφηγήσεων, οι οποίες περιλαμβάνουν τις άλλες ιστορίες που αναφέρω εδώ. Η συζήτηση εδώ είναι υποχρεωμένη προς το δοκίμιό του.

12. Giorgio Vasari, *The Lives of the Most Excellent Painters, Sculptors, and Architects*, μίφρ. Gaston de C. De Vere, επιμ. Philip Jacks (Random House, Νέα Υόρκη 2006), σ. 317.

13. Carl Brandon Strehlke, *Pontormo, Bronzino, and the Medici: The*

Transformation of the Renaissance Portrait in Florence (Philadelphia Museum of Art and Pennsylvania State University Press, Φιλαδέλφεια 2005), σ. 66. Στη βάση της ομοιότητας με το θέμα ενός πορτρέτου του Αντρέα Ντελ Σάρτο, το οποίο μπορεί να είναι του Πάολο ντα Τε-σταρόσα, ο άντρας στα δεξιά του πίνακα του Ποντόρνο έχει μερικές φορές ταυτοποιηθεί ως αυτός ο γνωστός Φλωρεντίνος έμπορος· βλ. σ. 64, σημ. 3.

14. Elizabeth Cropper, «Pontormo and Bronzino in Philadelphia: A double portrait», στο Strehlke, *Pontormo, Bronzino, and the Medici*, σ. 1-33, ιδ. 14.

15. Ρεύμα της σύγχρονης πολιτικής φιλοσοφίας η οποία δεν πρέπει να συγχέεται με το κόμμα των Ρεπουμπλικάνων. (Σ.τ.Μ.)

16. Πολλά απ' αυτά τα ερωτήματα διατυπώνονται από την Cropper στο «Pontormo and Bronzino» και αναπτύσσονται στο κείμενό της «The beauty of woman: Problems in the rhetoric of Renaissance portraiture», στο *Rewriting the Renaissance: The Discourses of Sexual Difference in Early Modern Europe*, επιμ. M.W. Ferguson, M. Quilligan και N.J. Vickers (University of Chicago Press, Σικάγο 1986), σ. 175-190, όπως επίσης στο Elizabeth Cropper και Charles Dempsey, *Nicolas Poussin: Friendship and the Love of Painting* (Princeton University Press, Πρίνστον 1996).

17. Φανταστείτε, για παράδειγμα, ότι τους δίνουμε τους ακόλουθους τίτλους: «Η έκπληξη» (Εικ. 4), και «Παρηγορώντας τον χήρο» (Εικ. 5). Ομάδες στις οποίες τους παρουσίασα κατ' αυτόν τον τρόπο ήταν απολύτως πρόθυμες να τους δεχτούν ως περιγραφικούς του περιεχομένου τους.

18. Lewis, *The Four Loves*, σ. 66.

19. Το έργο του Μπερνάρ Φοκόν είναι ένας συνδυασμός φωτογραφίας και μεικτών μέσων: το αποτέλεσμα είναι αυτό ενός πίνακα. Σε κάθε περίπτωση, αυτό που εφαρμόζει στον πίνακα σ' αυτό το πλαίσιο εφαρμόζει επίσης στη φωτογραφία.

20. *Plato: Collected Works*, επιμ. John M. Cooper (Hackett Publishing, Ιντιανάπολις 1997), σ. 676.

21. Ειρωνικώς, η φιλία προξένησε πολλά προβλήματα στον Πλάτωνα. Ο διάλογος *Λύσις*, με τον οποίο ξεκίνησε η φιλοσοφική πραγμάτευση του ζητήματος, καταλήγει με την παραδοχή ότι αποδείχτηκε αδύνατο να πει κανείς τι είναι ο φίλος.

22. Για μια θαυμάσια σύζηση σχετικά με τον ρόλο του κινήρου στην φιλία βλ. Michael Stocker, «Values and purposes: The limits of teleology and the ends of friendship», *Journal of Philosophy* 78 (1981), σ. 747-765, αναδημοσιευμένο στο Badhwar (επιμ.), *Friendship: A Philosophical Reader*, σ. 245-263.

23. Charles Dickens, *A Tale of Two Cities* (Doubleday, Γκάρντεν Σίτι, Νέα Υόρκη, 1964), σ. 332. Παρουσιάζει ενδιαφέρον ότι στην κινηματογραφική μεταφορά του βιβλίου (1935) η απάντηση του Κάρτον στην ερώτηση της ράφτρας αλλάζει σε «Είναι ο φίλος μου»: ο μύθος εξακολουθεί να είναι δυνατός.

24. Αν και η φιλία μπορεί να ενώνει περισσότερους από δύο ανθρώπους, στο βιβλίο αυτό εστιάζω στις σχέσεις μεταξύ δύο ανθρώπων.

25. Michel de Montaigne, «Of friendship», μφρ. Donald M. Frame, *The Complete Works of Montaigne: Essays, Travel Journal, Letters* (Stanford University Press, Στάνφορντ 1958), I.28, σ. 139.

26. Wisława Szymborska, *Poems New and Collected*, μφρ. Stanisław Barańczak και Clare Cavanagh (Harcourt, Σαν Ντιέγκο 2000), σ. 245.

27. Montaigne, «Of friendship», σ. 139. Θα έπρεπε επίσης να σημειωθεί ότι η συναισθήματα τα οποία πλημμυρίζουν τον Μοντιέν, οσοδήποτε ισχυρά, ενδέχεται να εξαφανιστούν όταν συναντηθούν δύο άνθρωποι ξανά.

28. Aristotle, *Nicomachean Ethics*, VIII.3, 1156b25-32, μετάφραση ελαφρώς παραλλαγμένη.

29. Aristotle, *Nicomachean Ethics*, VIII.5, 1157b10-19.

30. Jane Austen, *Pride and Prejudice* (Oxford University Press, Οξφόρδη 1923), σ. 10. Αν η φιλία τους απεικονίζεται επιτυχώς είναι, προφανώς, ένα ξεχωριστό ερώτημα.

31. Η Τζέιν Όστεν είναι παραδειγματική περίπτωση εδώ. Εντούτοις, στην προσπάθειά της να δείξει ότι οι φιλίες μεταξύ των γυναικών είναι περισσότερο σημαντικές στα μυθιστορήματά της απ' όσο επιτρέπουν ακόμη και οι καλύτεροι αναγνώστες της, η Deborah Knuth («We fainted alternately on a sofa': Female friendship in Jane Austen's *Juvenilia*», *Persuasions* 9 [1987], σ. 64-71) χρειάζεται να επικαλεστεί τα πρώιμα, ημιτελή έργα της και τελικώς αναγνωρίζει ότι «το θέμα των ύστερων μυθιστορημάτων μοιάζει χωρίς αμφιβολία να είναι ο 'έρωτας' παρά η 'φιλία'» (σ. 71).

32. Έχω πλήρη επίγνωση ότι αυτός ο ισχυρισμός μου είναι πολύ επίμαχος. Μια πιο θετική προσέγγιση για τη σημασία της λογοτεχνίας για

τη φιλία και οι δομικές τους σχέσεις επιχειρείται από τον Gregory Jusdanis στο *A Tremendous Thing: Friendship from the Iliad to the Internet* (Cornell University Press, Ιθάκα, Νέα Υόρκη, 2014).

33. Horace, *Odes*, I.3.
 34. Helen Vendler, *The Art of Shakespeare's Sonnets* (Harvard University Press, Κέμπριτζ, Μασ., 1999).
 35. Alfred Lord Tennyson, *In Memoriam*, 2η έκδ., επιμ. Erik Gray (W. W. Norton, Νέα Υόρκη 2004), I,VI, σ. 82.
 36. Ann Patchett, *Truth and Beauty* (HarperCollins, Νέα Υόρκη 2004).
 37. Το ελκυστικό μυθιστόρημα του Abraham Verghese, *The Tennis Partner* (HarperCollins, Νέα Υόρκη 1998), επίσης περισιτρέφεται γύρω από έναν φίλο, ο οποίος βασανίζεται και τελικώς πεθαίνει από εξάρτησιν, και καθώς είναι πρωτοπόροσση αφήγηση, μοιάζει δομικά με απομνημονεύματα. Περιέχει ορισμένες λαμπρές παρατηρήσεις, αλλά στο τέλος δεν είναι αρκετά ευρύ για να είναι αυτό που έχω ονομάσει πρώτης τάξεως έργο.
 38. Mark Twain, *The Adventures of Huckleberry Finn* (Piccadilly Books, Κολοράντο Σπρινγκς, Κολοράντο, 2010).
 39. James Joyce, *Ulysses* (Milestone Books, Νέα Υόρκη, x.x.).
 40. William Hazlitt, *Characteristics: In the Manner of Rochefoucauld's Maxims*, 2η έκδ. (J. Templeman, Λονδίνο 1837), σ. 77· παρατίθεται επίσης στο Enright και Rawlinson, *The Oxford Book of Friendship*, σ. 10.
 41. Montaigne, «Of friendship», σ. 137.

42. Και όχι μόνο στους σύγχρονους καιρούς: ο απελπισμένος θρήνος του Αχιλλέα για τον θάνατο του Πάτροκλου και η απάνθρωπα αμμοδιψής εκδίκηση παρακίνησε την κλασική Αθήνα να δει τη σχέση τους ως ερωτική· τουλάχιστον αυτό αναφέρει ο Πλάτων στο *Συμπόσιο*· βλ. *Συμπόσιο* 179e-180a. Η σεξουαλική ερμηνεία της σχέσης μεταξύ του Αχιλλέα και του Πάτροκλου μπορεί να πηγάζει από τη χαμένη τραγωδία του Αισχύλου *Αχιλλεύς*· βλ. Stella Miller, «Eros and the arms of Achilles», *American Journal of Archaeology* 90 (1986), σ. 159-170. Ο ίδιος ο Μοντέν, όταν περιγράφει τη σχέση του με τον Λα Μποεσί, ανεβάζει τη θερμοκρασία στη μετριοπαθή θερμότητα της φιλίας και αναγνωρίζει τη φιλία που «έχοντας καταλάβει όλη μου τη θέληση, την οδήγησε να βυθιστεί και να χαθεί στη δική του· η οποία, έχοντας καταλάβει όλη τη θέλησή του, την οδήγησε να βυθιστεί και να χαθεί στη δική μου». Με αυτά τα λόγια, αρκετοί από τους αναγνώστες του

- έχουν ακούσει τις αναταραχές της σφοδρής επιθυμίας, μετριασμένης ίσως από την ανάγκη του να δώσει φωνή σε «μια ισορροπημένη, σεξουαλική σχέση μεταξύ ανδρών, μια έννοια που η συζήτησή του υποδηλώνει ότι δεν ήταν διαθέσιμη σε αυτόν, ακόμα και αν φαίνεται να την επιθυμεί αγωνιζόμενος με εύγλωπο τρόπο για να την περιγράψει» (Marc D. Schachter, «That friendship which possesses the soul: Montaigne loves La Boétie», *Journal of Homosexuality* 41 [2001], σ. 5-21, ιδ. 13).
43. Jane Austen, *Northanger Abbey* (New American Library, Νέα Υόρκη 1965), σ. 28-29.
 44. Stanley Cavell, *Pursuits of Happiness: The Hollywood Comedy of Remarriage* (Harvard University Press, Κέμπριτζ, Μασ., 1981), σ. 88.
 45. George Eliot, *Middlemarch*, επιμ. Gregory Maertz (Broadview Press, Πίτερμπορο, Οντάριο, 2004), σ. 640.
 46. René Descharmes, «Autour de *Bouvard et Pécuchet*», στον ίδιο, *Études documentaires et critiques* (Παρίσι 1921), παρατίθεται από τον Raymond Queneau στον Πρόλογο του Mark Polizzotti στη μετάφραση του μυθιστορήματος (Dalkey Archive Press, Σαμπέιν, Ιλινόι, 2003), σ. xxii.
 47. Gustave Flaubert, *Bouvard and Pécuchet*, σ. 9.
 48. Αυτό εισηγήθηκε πρώτη φορά από τον Πλάτωνα στον Λόγο (214e-216b), στο John M. Cooper και D.S. Hutchinson (επιμ.), *Plato: Complete Works* (Hackett Publishing Company, Ιντιανάπολις 1997), σ. 695-699.
 49. Flaubert, *Bouvard and Pécuchet*, σ. 9.
 50. Στο ίδιο, σ. 279-281.
 51. Εισαγωγή του μεταφραστή στο *Bouvard and Pécuchet*, σ. xiii, όπου τα δύο αποσπάσματα από την αλληλογραφία του Φλομπέρ –το πρώτο στη Λεονί Μπρεν και το δεύτερο στον Εμίλ Ζολά– εμφανίζονται επίσης.
 52. Julian Barnes, «Flaubert, c'est moi», *New York Review of Books* 53 (9) (25.5.2006).
 53. Εισαγωγή του μεταφραστή στο *Bouvard and Pécuchet*, σ. xiii.
 54. Η επεισοδιακή αφήγηση (πικαρέσκο) είναι μια παρουσίαση των περιπετειών ενός χαρακτήρα, συχνά ενός κατηργάρη (πράγμα που σημαίνει η λέξη *picaro* στα ισπανικά). Οι περιπέτειες συχνά έχουν την ίδια δομή και οι κεντρικοί χαρακτήρες συμπεριφέρονται λίγο έως πολύ με τον ίδιο τρόπο σ' αυτές. Υπάρχει πολύ μικρότερη εναλλαγή

στην πλοκή και την εξέλιξη του χαρακτήρα απ' ό,τι στο κανονικό μυθιστόρημα.

55. Υπ' αυτή την έννοια, μοιάζουν με τους επικούς ήρωες και σχετίζονται ιεραρχικώς περισσότερο ως «σύντροφοι» και λιγότερο ως ισότιμοι φίλοι.
56. Τέτοια ζευγάρια αποτελούν επίσης μέρος των τηλεοπτικών αστυνομικών σειρών. Πηγάζουν όλα από τη σειρά *Dragnet* του Τζακ Γουέμπ, η οποία εμφανίστηκε πρώτα στο ραδιόφωνο και μεταφέρθηκε αργότερα σε διαφορετικές εκδοχές στην τηλεόραση και στον κινηματογράφο. Μπορεί το όνομα του χαρακτήρα του Τζακ Γουέμπ, του Τζο Φράνιτζι, το όνομα του κύριου χαρακτήρα και όχι του συνεταιίρου του, να έχει κάποια σχέση με τον *Ροβινσώνα Κρούσο* του Ντάνιελ Ντιφόου;
57. Gustave Flaubert, *Sentimental Education*, μίφρ. Robert Baldick, αναθ. έκδ. (Penguin Books, Λονδίνο 2004), σ. 17.
58. Όπως γράφει η Sandra Lynch στο μεγάλο εύρους έργο της *Philosophy and Friendship* (Edinburgh University Press, Εδιμβούργο 2005), «Είναι σημαντικό ν' αναγνωρίσουμε ότι όσοι θεωρούμε πως είναι εντελώς φάυλοι ως χαρακτήρες μοιάζουν ικανοί για φιλία» (σ. 113).
59. Flaubert, *Sentimental Education*, σ. 457.
60. Στο ίδιο, σ. 459-460.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: «Και ούτω καθεξής»

1. Tim Lott, *White City Blue* (Penguin Books, Λονδίνο 2000), σ. 41.
2. Στο ίδιο, σ. 45-46.
3. L.L. Bernard, «Hereditary and environmental factors in human behavior», *Monist* 37 (1927), σ. 161-182: «Εξέταση σχεδόν εξακόσιους τόμους από περισσότερους από πεντακόσιους συγγραφείς και ανακάλυψα περίπου έξι χιλιάδες ξεχωριστές τάξεις από λίγο έως πολύ σύνθετα ένστικτα διακριτά από τα ανανακλαστικά σε σχεδόν δεκαπέντε χιλιάδες μορφές. Και όταν σταμάτησα λόγω κόπωσης, χρονικών και οικονομικών περιορισμών, νέες προσθήκες στη συλλογή μου προστίθενται με έντονο ρυθμό» (σ. 166-167).
4. Fred Pahl, *On Friendship* (Polity Press, Κέμπριτζ 2000), κεφ. 4, ιδ. σ. 142.

5. Lott, *White City Blue*, σ. 80.
6. Gabriele Taylor, «Love», *Proceedings of the Aristotelian Society* 76 (1976), σ. 147-164, ιδ. 157. Παρατίθεται μαζί με πολλές άλλες παρόμοιες διατυπώσεις από τον J. David Velleman, «Love as a moral emotion», *Ethics* 109 (1999), σ. 338-374, ιδ. 352.
7. Όντως αν επιθυμούμε να θεωρήσουμε την επιθυμία του αγαθού πράττειν ως το κεντρικό γνώρισμα της αγάπης και της φιλίας, τότε διακινδυνεύουμε να ωθήσουμε τη φιλία και την αγάπη γενικότερα σε ένα είδος αδιάλλακτης απασχόλησης με το να είμαστε εξυπηρετικοί – μια ανσυχία που, όπως το θέτει ένας φιλόσοφος, μπορεί να μετατρέψει τη φιλία σε «παρεμβατικό, ενοχλητικό εφιάλτη» (βλ. Velleman, «Love as a moral emotion», σ. 353). Είναι ακριβώς αυτό το είδος της φροντίδας το οποίο καταστρέφει τη ζωή της Λόλα, της πρωταγωνίστριας του έργου *Ξαναγύρισε, μικρή μου Σέμπα* του Γουίλιαμ Ινγκ, η οποία έχει γίνει τέτοιος «παρεμβατικός, ενοχλητικός εφιάλτης» που ο αγαπημένος της σκύλος, που δίνει τον τίτλο στο έργο, έχει εξαφανιστεί προτού καν το έργο ξεκινήσει σαν να γνώριζε ότι τίποτε εκτός από την εξαφάνισή δεν θα μπορούσε να τον απαλλάξει από την αδιάκοπη, καταπιεστική φροντίδα της.
8. Θα έπρεπε να πω ότι αγνώω διάφορες επιπλοκές εδώ. Για παράδειγμα, δεν χρειάζεται να πιστέψουμε ότι «όλοι οι άνθρωποι σκοτώνουν εκείνο που αγαπούν» να υποψιαστούμε ότι η αγάπη, ιδίως όταν δεν βρίσκει ανταπόδοση, μπορεί μερικές φορές να δημιουργήσει την επιθυμία του βλάπτειν, ακόμη και της θανάτωσης, παρά του ωφελείν.
9. Aristotle, *Nicomachean Ethics*, 1157a15-16. Το ζήτημα είναι σύνθετο. Βλ. το κείμενό μου «Aristotelian Philia, modern friendship?», *Oxford Studies in Ancient Philosophy* 39 (2010), σ. 213-247.
10. Neera Kapur Badhwar, «Friends as ends in themselves», *Philosophy and Phenomenological Research* 48 (1987), σ. 1-23, ιδ. 2. Βλ. επίσης Laurence Thomas, «Friendship», *Encyclopedia of Applied Ethics* (Academic Press, Ουάσινγκτον 1998), τόμ. 2, σ. 323: «Κανείς δεν λησμονεί τη διαφορά μεταξύ φίλων, από τη μια, που είναι απλώς γνωστοί και σχετίζονται ευκαιριακά κοινωνικώς –χαλαρών φίλων, ας πούμε– και, από την άλλη, φίλων που εγκαθιδρύουν μια βαθιά φιλία – δηλαδή ατόμων που είναι οι καλύτεροι φίλοι». Νομίζω ότι δεν είναι τυχαίο ότι ενώ η Μπάντβαρ περιλαμβάνει τον έρωτα στην παρουσίαση «των καλύτερων φίλων», αποφεύγει ν' αναφερθεί σ' αυτόν όταν αναφέρεται στα «κατώτερα είδη